

SVEA HOVRÄTT
Miljööverdomstolen

DOM
2005-03-21

Stockholm

Mål nr M 3659-02
Aktbilaga 110

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, miljödomstolen, dom 2002-02-20 i mål nr M 133-99, se bilaga A

KLAGANDE

1. Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 801 70 GÄVLE
2. **NJ**
3. **MJ**
4. **OP**
5. **JJ**
6. **ÅK**
7. Voxna norra tiskevårdsförening,
8. **J & SE D**
9. **K S & ML**

MOTPART

Woxna Graphite Aktiebolag, 556478-0632, Älmesbo 32, 828 92 EDSBYN

Ombud
Advokaten **LV**, Box 7493, 103 92 STOCKHOLM

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöskyddslagen för gruvdrift på fastigheterna Gropabo 4:1 och Norra Svensbo 14:1 i Ovanåkers kommun, Gävleborgs län

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Miljööverdomstolen ändrar miljödomstolens dom endast på så sätt att villkorspunkterna 3, 9 och 10 ges följande lydelse.

3. Buller från verksamheten skall begränsas så mycket som möjligt och får som riktvärde vid bostäder inte överstiga 40 dB(A). Bullervallar skall utformas och lokaliseras i samråd med länsstyrelsen.

9. Sedan brytningen har upphört skall de av verksamheten berörda områdena i Gropabo och Mattsmyra efterbehandlas. Efterbehandling skall även ske efter hand på områden som inte längre kommer att användas i verksamheten.

Postadress
Box 2290
103 17 STOCKHOLM

Besöksadress
Birger Jarls Torg 2

Telefon
08-700 34 00

Telefax
08-21 93 27

Expeditionstid
09.00 – 11.30
12.30 – 15.00

Woxna Graphite AB skall ställa ekonomisk säkerhet avsedd för kostnader för efterbehandlingsåtgärder. Bolaget skall för var och en av gruvorna senast då verksamheten påbörjas ställa säkerhet med 500 000 kr och därefter årligen i december månad med 200 000 kr så länge verksamheten vid respektive gruva bedrivs.

Säkerheten, som skall bestå av pant eller borgen enligt bestämmelserna i 2 kap. 25 § utsökningsbalken, skall godkännas av och förvaras hos tillsynsmyndigheten.

Bolaget skall vartannat år till tillsynsmyndigheten ge in en detaljerad brytnings-, deponerings- och efterbehandlingsplan med början senast då verksamheten påbörjas.

Om planerna ger vid handen att säkerheten på sikt inte är tillfyllest, skall bolagets säkerhet höjas i enlighet härmed.

Visar å andra sidan planerna att säkerheten bedöms komma att överstiga slutkostnaden, skall motsvarande jämkning av säkerheten göras.

10. Miljööverdomstolen bemyndigar med stöd av 20 § miljöskyddslagen Länsstyrelsen i Gävleborgs län att fastställa ytterligare villkor dels för minimering av störningar från sprängning och transporter, dels för efterbehandling av gruvområdena. Vidare bemyndigas länsstyrelsen med stöd av samma bestämmelse att höja respektive jämka den årliga säkerhetens storlek i enlighet med vad som framgår av villkorspunkt 9.

YRKANDEN M.M. I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har yrkat att villkorspunkterna 9 och 3 skall ändras till följande lydelse.

9. Sedan brytning har upphört skall de av verksamheten berörda områdena i Gropabo och Mattsmyra efterbehandlas. Efterbehandlingen skall även ske under hand på områden som inte längre kommer att användas i verksamheten.

Sökanden förpliktigas att ställa en ekonomisk säkerhet avsedd för efterbehandlingsåtgärder. Beloppet för Gropabo uppgår till 8,3 miljoner och för Mattsmyra till 9,3 miljoner. Beloppet skall sättas in på ett räntebärande konto i bank. Tillgodohavandet, som skall pantförskrivas hos Länsstyrelsen i Gävleborgs län som säkerhet för efterbehandlingsåtgärder vid gruvorna, får efter medgivande av länsstyrelsen användas för sådana åtgärder som utgör led i den slutliga efterbehandlingen. Beloppen skall vara avsatta innan driften av gruvorna börjar.

3. Buller från verksamheten skall begränsas så mycket som möjligt och får som riktvärde utomhus vid bostäder inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 50 dB (A) vid permanentbostäder samt 40 dB (A) vid fritidshus. Bullervallar skall utformas och lokaliseras i samråd med länsstyrelsen.

Vallen vid Gropabo vid sjön Gillingen skall uppföras innanför koncessionsområdets gräns.

För det fall att villkor 9 inte ändras enligt huvudyrkandet, har länsstyrelsen i andra hand yrkat att tillstånd för verksamheten inte skall ges.

OP, JJ, AR, Voxna norra fiskevårdsförening, J & SE D, samt KS & ML har yrkat att bolagets ansökan inte skall bifallas.

NJ har yrkat att bolaget inte skall lämnas tillstånd att bedriva gruvverksamhet inom koncessionsområdet i Gropabo.

MJ har, som hans talan får förstås, yrkat att bolaget skall säkerställa efterbehandlingen innan gruvan tas i drift.

Woxna Graphite Aktiebolag (bolaget) har bestritt ändring.

Miljööverdomstolen har hållit sammanträde för förberedelse och därefter med stöd av 23 kap. 6 § första stycket miljöbalken avgjort målet utan huvudförhandling.

UTVECKLING AV TALAN M.M. I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har utöver vad som tidigare anförts tillagt i huvudsak följande.

Efterbehandlingskostnader

Gråberg, sidoberg, marginalmalm innehåller svavel. Mikrobiella och kemiska processer leder till att berget vittrar och att svavelsyra bildas. Enda möjliga sättet att förhindra vittringsprocesserna är att förhindra tillgång till syre. Detta kan göras genom täckning. I annat fall kommer den svavelsyra som kan bildas att förstöra de omgivande riksintressena för naturvård och friluftsliv. I Gropabo och Mattsmyra finns inte buffrande material i berget. Det bör göras en utredning av kostnaderna för att bestämma hur stor summa som måste avsättas för att täcka efterbehandlingskostnaderna. Länsstyrelsen har gjort en preliminär beräkning och räknat med en schablonkostnad på 65 kr/m². Den i deldomen fastställda summan är inte tillräcklig. Bolaget har hittills inte gått med vinst och driften ligger nu nere. Om medel inte finns avsatta för att avhjälpa olägenheter som kvarstår sedan driften upphört kan verksamheten, med hänvisning till 5 § miljöskyddslagen, inte anses tillåtlig.

Efterbehandlingsbehovet ökar inte linjärt med tiden. Det kan vara betydande redan efter några år. Visst återställningsbehov uppstår dessutom redan innan brytning påbörjas, i samband med nödvändiga markarbeten för att nå malmkroppen. En genomarbetad tidsatt efterbehandlingsplan är en förutsättning för att bedöma huruvida säkerheten vid varje tillfälle motsvarar aktuellt efterbehandlingsbehov. Eftersom det saknas efterbehandlingsplan i detta fall är det inte möjligt att göra en bedömning av hur stor säkerhet som behöver avsättas över tiden. Erfarenhetsmässigt bedöms 200 000 kr per år vara lågt räknat. För att säkerställa att avsatt belopp vid varje tillfälle svarar mot aktuellt efterbehandlingsbehov måste hela säkerheten ställas innan drift påbörjas. Ett alternativ vore att säkerheten avsätts successivt utifrån faktisk brytningsmängd och ianspråktagen yta. Detta kräver brytnings- och deponeringsplan samt strategi för restprodukthantering. Revidering bör ske kontinuerligt. Om efterbehandling sker successivt under pågående verksamhet behöver företaget inte ligga ute med en stor summa under längre tid. Bolaget har inte redovisat efterbehandlingsplan som det går att räkna successiv avsättning utifrån. Den enda möjligheten är här att sätta ett fast pris/yta och överlåta till tillsynsmyndigheten att kräva in säkerhet utifrån en plan som bolaget upprättar inför varje avsättningsperiod. Säkerheten skall ställas i form av en bankgaranti eller ett spärrat konto.

Invallning vid Gropabo

I samband med prövning av koncessionsärendet fastlades en slutlig avgränsning av koncessionsområdet anpassad till andra riksintressen. Bolaget vill nu göra ytterligare intrång i detta genom att lägga bullervallen utanför koncessionsgränsen. Det indirekta medgivandet att lägga vallen utanför koncessionsområdet, men innanför riksintresset för naturvård, skall därför undanröjas och vallens placering regleras som en föreskrift i domen.

NJ

Han är delägare i fastigheterna Gropabo 1:3 och 5:1 som direkt gränsar till det planerade dagbrottet. Områdets vildmarkskaraktär kommer att förstöras på grund av gruvbrytningen. Sprängningar i dagbrottet kommer att medföra vibrationer i marken med risk att pannmurar m.m. kommer att förstöras. Brytningen riskerar att förorena grundvattnet och förstöra hans vattentäkt. Miljödomstolens beslut om avsättning för återställningskostnader är otillräckligt. Den planerade bullervallen måste uppföras innanför koncessionsområdets gräns.

MJ

Han äger tillsammans med sin mor fastigheten Gropabo 3:3. Med anledning av att bolaget är under rekonstruktion och att verksamheten i Kringelgruvan ligger nere är det troligt att bolaget idag inte har medel att återställa naturen efter verksamhetens slut. Han instämmer i länsstyrelsens yrkande i denna del. På lång sikt kommer turistnäringen att lida skada om tillstånd beviljas.

OP

Han är ägare av fastigheterna Gropabo 1:3 och 5:1. Beviljas tillståndet förlorar han möjligheten att bedriva älgjakt på sin fastighet. Det finns risk för att hans brunn och den kommunala vattentäkten i Gammel-Homna påverkas. Det kan ifrågasättas hur en skyddsvall kommer att se ut vid Gillingskojan och om det kan vara tillåtet att bygga väg över Sandsjömyran. Det finns även risk för damning från gruvan vilket kan påverka hans skog.

JJ

Han är ägare av fastigheten Svensbo 10:3 och har för avsikt att bosätta sig där permanent. Hans stuga ligger mindre än 200 m från den tänkta brytningen. Gruvbrytningen medför risk för buller, förorening av vattendrag samt spill och läckage av oljor och kemikalier. Det kan ifrågasättas om inte alternativa fyndigheter finns. Bolaget saknar ekonomiska förutsättningar att starta brytning. Turismen kommer med största sannolikhet att försvinna om gruvbrytning tillåts.

AR

Han äger fastigheten Gropabo 2:6. Han har grävd brunn och eget vatten. Hans fastighet kommer att ligga mindre än hundratalet meter från ett 75 m djupt grävt hål. Alla berörda hade inte möjlighet att delta i samrådsmötet.

Voxna norra fiskevårdsområdesförening

Föreningen riskerar minskade inkomster för bedrivande av fiskevård om gruvdriften tillåts. Gruvbrytningen kommer att medföra bl.a. buller, risk för stenkast och damning.

J & SE D

De äger fastigheten Gropabo 2:5. Fritidshuset på fastigheten ligger ca 500 m från planerad gruva. Brytningen skulle innebära risk för påverkan av de känsliga vattenområdena Lilla Gillingen, Gillingsbäcken och Vintrabäcken.

J & SE D

De äger fastigheten Norra Svensbo 10:2. Bostadshuset ligger ca 150 m från brytkroppen. Trots invallning riskerar huset att utsättas för stenkast. De accepterar inte en ljudnivå som ligger 10 dB högre än riktvärdet för fritidshus. Damning och nedskräpning kommer att innebära risk för grumling av Gryckån och mindre bäckar till förfång för vattenlevande insekter och fiskar. Deras fastighet kommer att förlora sitt värde och bli omöjlig att sälja.

Bolaget

Efterbehandlingskostnader

Återställningsarbete jämlikt villkor 9 skall ske under hand på områden som inte längre kommer att användas i verksamheten. Länsstyrelsen har en påtaglig styrning över hur de successivt nedsatta beloppen används. Den föreskrivna säkerheten måste härigenom kunna anses vara tillfyllest. Att avsätta ett maximalt belopp innan driften börjar, är inte skäligt med hänsyn till att den totala efterbehandlingskostnaden uppkommer först efter ett stort antal år. Såvitt avser andrahandsyrkandet är nu frågan om en villkors fråga och inte en tillåtlighetsfråga varför även andrahandsyrkandet bör ogillas.

Bolaget föreslår följande villkor avseende ekonomisk säkerhet varigenom bolaget medger att frågå miljöskyddslagens begränsningar av möjligheten att förplikta bolaget att ställa säkerhet:

”Om årlig revidering av efterbehandlingsplanen ger vid handen att säkerheten på sikt ej är tillfyllest, skall bolagets årliga avsättning för säkerhet höjas i enlighet med den reviderade kostnadsberäkningen.

Visar å andra sidan revideringen att de årliga avsättningarna bedöms komma att överstiga slutkostnaden, skall motsvarande jämkning av den årliga avsättningen göras.

Så länge ett beräknat slutligt underskott för slutbehandling ej beräknas föreligga, skall avsatta medel kunna användas för det fortlöpande återställningsarbetet.

Om bolaget och tillsynsmyndigheten ej kan enas om den årliga avsättningens storlek eller när och hur avsatta medel får användas, får frågan avgöras av miljödomstolen.”

Beträffande formerna för att avsätta säkerhet hänvisas till Miljööverdomstolens dom 2003-12-22 i mål nr M 10565-02.

I utredning gjord av LÅ C , MIRAB, redogörs för planerad hantering av gråberg, moran och s.k. B-malm samt för lämpliga efterbehandlingsåtgärder. Av redogörelsen framgår att hanteringen av massor skall anpassas till kommande användning samt till materialets beskaffenhet. Redogörelsen visar även att kraven enligt deponeringsdirektivet och tillhörande författningstexter uppfylls. Det förväntade gruvavfallsdirektivet är ett skäl för att detaljreglering av såväl teknik som ekonomisk säkerhet inte bör fastläggas för lång tid framöver. Bolaget har överlämnat frågan om ställande av säkerhet för domstolens avgörande såsom vore det fråga om prövning enligt miljöbalken. Utredningen visar att kostnadsberäkningarna för hantering av gråberg m.m. samt efterbehandling väl ryms inom det totala belopp som miljödomstolen har bestämt. Föreskrivs successiva avstämningar kan oro för bristande säkerhet ej motiveras. Därtill kommer engångsavsättningar enligt beslut av Bergmästarämbetet. Dessa belopp skall tillgodoräknas vid domstolens prövning. Bolaget har föreslagit årliga avsättningar för säkerhet efter årliga beslut av länsstyrelsen, som alternativ till det förfarande som miljödomstolen har beslutat. Det bör vara möjligt att fastställa avsättningar för tvåårsperioder, vilket bör kunna delegeras till länsstyrelsen.

Invallning vid Gropabo

Bullervallen vid Gropabo är planerad omedelbart utanför koncessionsområdet vilket medför att ytterligare begränsningar av brytvärd mineral inte uppkommer. Den negativa inverkan på miljön av den planerade förläggningen av bullervallen kan inte anses vara så betydelsefull att den motiverar att 100 000 ton malm motsvarande ett års brytning förhindras. Regeringen har meddelat bearbetningskoncession. Betydande inskränkningar av volymen brytvärd mineral har redan skett under koncessionsärendets beredning. Anvisning av mark utanför koncessionsgränsen sker enligt minerallagen genom Bergsstaten.

Övrigt

En grupp sakägare och tillika fastighetsägare har överklagat att tillstånd meddelats. Några nya omständigheter framförs inte av klagandena. Ytterligare en del av de synpunkter och frågeställningar som framförs är av den arten att de inte är föremål för prövning i förevarande mål.

Länsstyrelsen har vidhållit sin inställning samt anført.

Bolagets plan för återställning är otillräcklig. Det saknas underlag för de antaganden som bolagets beräkningar är baserade på. Uppgifterna är fortfarande för bristfälliga för att möjliggöra ett ställningstagande till successiv avsättning. Bolagets förslag om årlig avsättning av säkerheten efter beslut av tillsynsmyndigheten, möter svårigheter då bolag och länsstyrelse har skilda uppfattningar angående kostnaderna. Länsstyrelsen motsätter sig inte att bolaget tillgodoräknar sig de belopp som enligt beslut av Bergmästaren föreskrivits för återställning.

I fråga om kraven enligt deponeringsförfordningen anser länsstyrelsen att placering av B-malm i ett dagbrott som sedan vattenfylls på naturlig väg är en

miljömässigt acceptabel åtgärd om kontroll samt behandling sker av eventuellt förorenat dagbrottsvatten innan utsläpp.

YTTRANDEN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket

Ställande av säkerhet utgör en möjlighet för samhället dels att försäkra sig om att en verksamhetsutövare, i varje given situation, har tillräckligt med medel för avslutning och efterbehandling och dels att medlen görs tillgängliga t.ex. om verksamhetsutövaren går i konkurs. Säkerheten skall omfatta de kostnader som behövs för att motsvara de kvarvarande avslutnings- och efterbehandlingsåtgärder som krävs för att säkra och minimera en framtida miljöpåverkan från verksamheten. Verket har, beträffande de krav på ekonomisk säkerhet som diskuteras att ingå i ett kommande EG-direktiv om gruvavfall, yttrat att den ekonomiska säkerheten vid varje tillfälle ska motsvara aktuellt efterbehandlingsbehov och att en revidering skall göras årligen. Detta bör gälla även för aktuellt ärende. En utredning bör genomföras för att kunna bestämma nödvändig storlek på den ekonomiska säkerheten. Som ett led i denna utredning bör en kostnadssatt efterbehandlingsplan med tidplan för aktuella objekt tas fram och det bör föreskrivas att en årlig revidering av efterbehandlingsplanen skall göras.

Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun

Efterbehandlingsfrågan är av stor vikt för verksamhetens tillåtlighet. Enligt försiktighetsprincipen är det rimligt att bolaget i avvaktan på att säkerhet råder över gråbergsupplagets, sidobergets och marginalmalmens påverkan på miljön avsätter medel för tät täckning av det s.k. gråbergsupplaget. Att avsätta en mindre summa under en lång tid kan medföra problem om företaget redan efter en kortare tid ej kan drivas vidare. Betydande efterbehandlingskostnader kan uppstå redan efter en relativt kort tids drift.

Nämnden stöder länsstyrelsen i yttrandet angående placeringen av bullervallen vid Gropabo. Bolaget skall bedriva verksamheten med tanke på ett långsiktigt bevarande av angränsande naturvärden. Ytterligare intrång i riksintresset för friluftsliv och naturvård utanför den beviljade koncessionsgränsen kommer påtagligt att påverka den orörda zonen mellan gruvan och sjön och möjligheterna för ett aktivt friluftsliv vid Lilla Gillingen.

Länsstyrelsen

Beträffande sakägarnas talan konstaterar länsstyrelsen att risk för störning i form av buller, vibrationer och luftstötter från sprängningar föreligger då bostäder och frekventerat friluftsområde är lokaliserade nära dagbrottsområdet. Eventuellt kan också grundvatten komma att påverkas av infiltrerat gruvvatten. Skyddsåtgärder och kontroll kommer därför att vara oerhört viktiga vid gruvan både innan brytning påbörjas och under driftfasen.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÅL

Miljööverdomstolen instämmer inledningsvis i miljödomstolens bedömning att det finns förutsättningar att meddela tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till den ansökta gruvverksamheten under förutsättning att bolaget följer de villkor som miljödomstolen meddelat med de justeringar som Miljööverdomstolen gör och som utvecklas nedan.

Bolaget har meddelats bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) och i koncessionsärendet ålagts att ställa säkerhet med 300 000 kr för området Gropabo och med 400 000 kr för området Mattsmyra.

I förevarande mål enligt miljöskyddslagen har bolaget i miljödomstolen godtagit föreskrifter om ställande av säkerhet i enlighet med vad miljödomstolen har föreskrivit. Bolaget har därefter i Miljööverdomstolen medgett att miljöskyddslagens begränsningar i fråga om möjligheten att kräva säkerhet frångås och förklarat att frågan överlämnas för domstolens avgörande som vore det fråga om en prövning enligt miljöbalken. Bolaget har lämnat ett villkorsförslag som innebär att säkerhetsbelopp skall avsättas successivt med återkommande revidering av efterbehandlingsplanen och med möjlighet till såväl höjning som jämkning av avsättningsbeloppet.

Säkerhet för efterbehandling innebär en garanti för att verksamhetsområdet kan efterbehandlas oberoende av verksamhetsutövarens status och ekonomiska situation vid tidpunkten då efterbehandlingen skall utföras. För att fylla sitt syfte skall säkerheten, som också länsstyrelsen gjort gällande, vid varje tillfälle motsvara kostnaderna för efterbehandling. Det är emellertid inte nödvändigt att säkerheten ställs för kostnader som motsvarar det totala efterbehandlingsbehovet redan när verksamheten startas. Under förutsättning av att det är möjligt att avgöra i vilken takt efterbehandlingsbehovet uppkommer finns det därför inget hinder mot att säkerheten ställs successivt (jfr Miljööverdomstolens dom den 22 december 2003 i mål M 10565-02).

Som länsstyrelsen har anfört krävs för en säkerhet som ställs successivt att omfattningen av efterbehandlingen och kostnaderna därför klart framgår av en efterbehandlingsplan eller motsvarande. Bolaget har till stöd för att det av miljödomstolen uppställda villkoret kan godtas åberopat vad bolaget åtagit sig i fråga om efterbehandlingsåtgärder. Åtagandet innebär sammanfattningsvis att dagbrotten kommer att vattenfyllas och bilda sjöar. Den del av gråberget som inte vittrar kommer antingen att avyttras eller deponeras och täckas med morän. Vittrande gråberg avser bolaget att antingen lägga i utbrutna delar av dagbrottet eller deponera och täcka med lera eller annat tätt material. Tillståndet medger inte större uttag av grafitförande berg än 100 000 ton per år.

Enligt Miljööverdomstolens bedömning kommer huvuddelen av efterbehandlingskostnaderna att avse omhändertagande av gråberg och tätning med lera. Detta bör därför vara utgångspunkten för beräkning av kostnaderna. Dessa kommer att öka linjärt med mängden uttaget berg, och en successiv ökning av säkerheten framstår därför som lämplig. Om gråberget kan avyttras eller depo-

neras/omhändertas på ett billigare sätt minskar naturligtvis efterbehandlingskostnaderna. Det ankommer i så fall på bolaget att visa detta.

Förutom säkerhet för nyss nämnda kostnader bör bolaget också ställa säkerhet för kostnader för efterbehandling av de ingrepp i naturen som sker initialt, exempelvis avbaning av gruvområdet, förberedelser för deponier och uppförande av bullervallar. Säkerheten skall också ge en viss marginal till dess detaljerade efterbehandlingsplaner föreligger och därmed en säkrare beräkning av efterbehandlingskostnaderna kan göras (se nedan). Miljööverdomstolen bedömer att 500 000 kronor per gruva är tillräckligt.

Eftersom bolagets redovisning av brytnings-, deponerings- och efterbehandlingsplaner är översiktlig bör bolaget till tillsynsmyndigheten ge in mer detaljerade planer i nämnda avseenden dels när verksamheten påbörjas, dels vartannat år under den tid verksamheten pågår. I redovisningen bör även anges vilka efterbehandlingsåtgärder som bolaget successivt vidtagit. Härefter kan tillsynsmyndigheten inom ramen för sitt bemyndigande ändra säkerhetens storlek.

Miljööverdomstolen finner sammanfattningsvis att ett villkor om att säkerheten ställs successivt kan utformas på sätt som framgår av domslutet samt att frågan om säkerhet för efterbehandling därmed inte utgör hinder mot att meddela bolaget det sökta tillståndet. Den i målet bestämda säkerheten gäller vid sidan av den säkerhet som fastställts i koncessionsärendet.

Enligt bolagets egen bullerutredning kommer en bullernivå understigande 40 dB(A) att kunna innehållas vid alla berörda bostäder. För några av bostäderna förutsätts dock att bullervallar har uppförts. Villkorspunkten 3 bör utformas med ledning av bolagets egen bullerutredning. Någon anledning att här skilja på permanent- och fritidsboende finns inte.

Miljööverdomstolen finner avslutningsvis inte skäl att bifalla länsstyrelsens överklagande i fråga om bullervallarnas placering enligt villkorspunkten 3.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 18 april 2005

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ulf Bjällås, miljørådet Rolf Svedberg och hovrättsrådet Liselotte Rågmark, referent, samt hovrättsassessorn Charlotte Håkansson. Enhälligt.

SÖKANDE Woxna Graphite Aktiebolag, 556478-0632
Älmesbo 32, 828 92 EDSBYN
Ombud: advokaten **LV**
Alrutz Advokatbyrå AB
Box 7493, 103 92 STOCKHOLM

SAKEN ansökan om tillstånd enligt miljöskyddslagen för gruvdrift på fastigheterna Gropabo 4:1 och Norra Svensbo 14:1 i Ovanåkers kommun, Gävleborgs län.

SNI-kod = 13.2-1
Koordinater i rikets nät.
Gropabogruvan: x = 68 22 50
y = 14 79 00
Mattsmyragruvan: x = 68 20 50
y = 14 81 00

DOMSLUT

Tillstånd

Miljödomstolen lämnar Woxna Graphite Aktiebolag tillstånd enligt miljöskyddslagen att inom koncessionsområdena Gropabo och Mattsmyra i Ovanåkers kommun bedriva gruvverksamhet för utvinning, krossning och transport av grovkrossad grafitmalm från gruvorna till anrikningsverk vid Kringelgruvan. Från envar av gruvorna får högst 100 000 ton grafitförande berg utvinnas per år.

Den tillståndsgivna verksamheten skall ha satts igång inom ett av koncessionsområdena inom sju år från det att denna dom vunnit laga kraft, vid äventyr att tillståndet i sin helhet eljest förfaller.

Villkor

För tillståndet gäller följande slutliga villkor.

1. Verksamheten - inbegripet åtgärder för att minska störningar för omgivningen - skall bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgivit eller åtagit sig i målet såvida inte annat framgår av denna dom.
2. Verksamheten får endast bedrivas under vardagar mellan kl 07 - 18. Sprängning skall - om möjligt - göras vid ett och samma klockslag. Sprängning, som skall föregås av hörbar varningssignal, får inte ske så att människor i omgivningen riskerar att skadas.

3. Buller från verksamheten skall begränsas så mycket som möjligt och får som riktvärde utomhus vid bostäder inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 50 dB(A) vid permanentbostäder samt 40 dB(A) vid fritidshus. Bullervallar skall utformas och lokaliseras i samråd med länsstyrelsen.
4. Kemiska produkter och farligt avfall skall hanteras på sådant sätt att förorening av mark eller vatten inte sker.
5. Verksamheten - inbegripet transporter - skall bedrivas på sådant sätt att olägenheter på grund av damning eller nedskräpning inte uppkommer.
6. Morän- och gråbergsupplag i Gropabo skall placeras enligt sökandens huvudförslag (ritning M 3 i bilaga 7 till miljökonsekvensbeskrivningen avseende Gropabo koncessionen) med den justeringen av moränupplagets gräns att våtmarksområdet i anslutning till Lilla Gillingen inte omfattas.

Morän- och gråbergsupplag i Mattsmyra skall placeras enligt sökandens huvudförslag (ritning M 3 i bilaga 7 till miljökonsekvensbeskrivningen avseende Mattsmyra koncessionen) med de justeringarna av upplagens gränser som krävs för att våtmarken intill Norra Småtjärnarna inte skall omfattas samt att områdena 1 och 3 i **SO** Naturinventering (bilaga till aktbilaga 21) inte skall påverkas direkt eller indirekt.

Sökanden skall samråda med länsstyrelsen om anläggandet av avskärande diken samt den närmare utformningen och behandlingen av upplag av morän och gråberg.

7. Transporter från Gropabo till väg 296 skall ske på väg som anläggs i huvudsak i den sträckning som angivits av **SO** i hans naturinventering (bilaga till aktbilaga 21).

Sökanden skall samråda med länsstyrelsen om utformningen av vägen.

8. Sökanden skall i samråd med länsstyrelsen upprätta en avfallsplan av vilken det framgår vilka avfall som uppkommer i verksamheten, förutom gråberg- och moränmassor, och hur dessa kommer att hanteras. Syftet med planen skall vara att minska avfallsmängder så långt det är möjligt samt att sortera avfallen i lämpliga fraktioner på sådant sätt att omhändertagande och eventuell återanvändning eller återvinning underlättas. Planen skall upprättas innan verksamheten påbörjas och vid behov revideras under verksamhetstiden i samråd med länsstyrelsen.
9. Sedan brytningen har upphört skall de av verksamheten berörda områdena efterbehandlas. Efterbehandling skall även ske under hand på områden som inte längre kommer att användas i verksamheten.

Sökanden förpliktas enligt eget åtagande att ställa ekonomisk säkerhet avsedd för efterbehandlingsåtgärder sedan verksamheten avslutats. Sökanden skall för envar av gruvorna - med början senast i december månad det år gruvan tas i drift - avsätta 200 000

kr per år under 20 år. Beloppet skall sättas in på ett räntebärande konto i bank. Tillgodohavandet, som skall pantförskrivas hos Länsstyrelsen i Gävleborgs län som säkerhet för efterbehandlingsåtgärder vid gruvorna, får efter medgivande av länsstyrelsen användas för sådana åtgärder som utgör led i den slutliga efterbehandlingen.

10. Jämlikt 20 § miljöskyddslagen överlåter miljödomstolen åt Länsstyrelsen Gävleborgs län att fastställa ytterligare villkor dels för minimering av störningar från sprängning och transporter, dels för efterbehandling av gruvområdena.

Uppskjutna frågor

Det slutliga avgörandet av frågan om utsläpp av gruv- och dräneringsvatten till recipienten samt frågan om skada på allmänt fiskeintresse uppskjuts tills vidare under en provotid.

För tiden till dess annat förordnas gäller följande provisoriska föreskrifter.

Avloppsvatten från verksamheten får som riktvärde och månadsmedelvärde inte innehålla högre halter än följande vid utsläppspunkten :

Summan av zink, koppar, bly, krom och arsenik:	0,5 mg/liter
Kadmium:	0,1 mg/liter
Nitrit- och nitratkväve:	4 mg/liter
Mineralolja:	0,5 mg/liter
Suspenderat material:	15 mg/liter

Vattnets pH-värde skall ligga mellan 6,5 - 9,0.

Det slam som tas om hand för utvinning av metaller eller avses deponeras på särskilt upplag skall förvaras på sådant sätt att läckage till närliggande vatten inte kan ske.

Utredningar

Sökanden skall under provotiden utföra följande utredningar.

Sökanden skall i samråd med länsstyrelsen utreda och analysera utsläppen till vatten avseende främst metaller, olja, närsalter, suspenderat material och vattnets pH-värde samt dimensioneringsunderlag och kostnadsuppskattningar för byggande av nödvändiga reningsanläggningar. Häri ingår även bedömning av möjliga utsläpp orsakade av vittringsprocesser i upplagda eller mellanlagrade massor. Utredningen skall belysa effekter av såväl erforderliga reningsåtgärder innan utsläpp som av infiltration/översilning av vatten genom intilliggande våtmarker samt syfta till att minimera påverkan på vattenmiljön. Innan verksamheten påbörjas skall sökanden i samråd med länsstyrelsen dokumentera nuvarande miljöstatus i kringliggande brunnar och vattendrag. Sökanden skall också i samråd med fiskeriverket utföra elfiskeundersökningar och metallanalyser på fisk. Resultaten av utredningarna skall redovisas till miljödomstolen senast två år efter det att verksamheten satts

igång vid respektive gruva, varvid förslag till slutliga villkor för utsläpp av avloppsvatten till recipient skall lämnas.

Med **riktvärde** menas ett värde som, om detta överskrides, medför dels skyldighet att snarast vidta åtgärder så att värdet framgent kan innehållas, dels skyldighet att snarast underätta tillsynsmyndigheten om överskridandet och vilka åtgärder som vidtagits eller avses vidtas med anledning härav. Med **gränsvärde** menas ett värde som inte får överskridas. **Analysmetoder** skall väljas i samråd med tillsynsmyndigheten.

BAKGRUND

Bergsstaten har i beslut 2000-02-21 beviljat Woxna Graphite AB bearbetningskoncession enligt minerallagen för områden inom dels Ovanåker Gropabo 4:1 (Gropabo), dels Ovanåker Norra Svensbo 14:1 (Mattmyra). Koncessionen, som avser rätt till utvinning och tillgodogörande av grafit, omfattar 18 respektive 72 ha och gäller i 25 år. Som villkor för koncessionen gäller bl a att koncessionshavaren skall utföra återställningsåtgärder och efterarbeten som i möjligaste mån återställer naturen och eliminerar de skador på miljön som uppstått. De åtgärder som avses är bl a att andra anläggningar än de som gjorts för gruvans styrka och varaktighet skall tas bort, att åtgärder skall vidtas för att förhindra läckage av miljöfarliga ämnen, att förekommande deponier av gruvans restprodukter skall inpassas i naturbilden och att stängsel av varaktigt slag skall anläggas för att undvika fara såvida inte en tillfredsställande återfyllning eller utsläntning har skett. Som garanti för de nämnda åtgärderna gäller att koncessionshavaren skall inkomma till Bergmästaren med ekonomisk säkerhet om 300 000 kr.

ANSÖKAN

Bolagets yrkande

Woxna Graphite AB (nedan kallat bolaget) har ansökt om tillstånd enligt miljöskyddslagen att anlägga och driva gruvor på Gropabo och Mattmyra koncessionsområden för brytning och grovkrossning av vardera 100 000 ton grafitförande berg per år.

Bolagets skäl för ansökan

Bolagets verksamhet

Bolaget driver gruva och anrikar grafit vid Kringelgruvan belägen cirka 10 km nordväst om Edsbyn. Driften vid gruvan startade år 1996 och har efter ett flertal utbyggnader av anrikningsverket uppnått en kapacitet på cirka 120 000 ton grafitförande berg per år eller cirka 12 000 ton färdig produkt. Bolaget har som målsättning att öka produktionen till 20 000 ton färdig produkt. För närvarande har bolaget tillstånd att bryta och anrika 100 000 ton grafitförande berg per år vid Kringelgruvan. Bolaget har för avsikt att så småningom

anrika 250 000 ton per år vid Kringelgruvans anrikningsverk. Bolaget avser att komplettera behovet av råvara från Kringelgruvan med råvara från fyndigheterna i Gropabo och Mattsmyra. Grafiten i Gropabo och Mattsmyra kommer inledningsvis att brytas i dagbrott ner till 50 - 100 meters djup. Bruten och grovkrossad grafit kommer att transporteras till anrikningsverket vid Kringelgruvan för vidare förädling. Grafitfyndigheterna i Gropabo och Mattsmyra har klassats som varande av riksintresse för mineralutvinning.

Teknisk beskrivning

De huvudsakliga arbetsmomenten omfattar jordavrymning, borrar, sprängning, utlastning och grovkrossning av grafiten. För att verksamheten skall kunna bedrivas på ett rationellt sätt sker borrar, sprängning och krossning i kampanjer. Tillredning av brytpositionerna genom dikning, jordavtäckning, byggande av tillfartsvägar, brytning av gråberg m m utförs av inhyrda entreprenörer. För dessa arbeten behövs vid varje fyndighet en fordonspark bestående av en eller två larvburna grävmaskiner, en bandtraktor, en - två lastdumprar, en - två hjullastare samt ett larvburet borraraggregat med kompressor. Övrig nödvändig utrustning för verksamhetens bedrivande är pumpar för länshållning, manskapsbod och förrådsbod. Länshållning, d v s borrar och sprängning, görs normalt en - två gånger per månad. Sprängsalvornas storlek ligger på 5 000 - 10 000 ton. Sprängsalvorna beräknas till 20 - 30 meters djup, 20 meters bredd och en pallhöjd på 10 meter. Härvid erhålles 4 000 m³ eller cirka 10 000 ton. Den specifika laddningen är cirka 0,5 kg/m³. Vid utlastning av det lossprängda berget görs en grovsortering där gråberg och grafit lastas var för sig. Grafiten transporteras på dumper till krossanläggningen, som är placerad i anslutning till brytningsområdet, och grovkrossas till 200 mm före utfrakten. Grafiten körs sedan med lastbil från Gropabo och Mattsmyra till Kringelgruvan för finkrossning och anrikning.

Utsläpp till luft och vatten

Påverkan från sprängning vid en beräknad förbrukning av 30 ton sprängmedel per år och fyndighet blir cirka 600 kg utsläpp av NO_x till luft. Länshållet vatten från dagbrott kommer att innehålla kväveföreningar, i första hand nitrater, som bildas när gaserna från sprängmedlet löser sig i dräneringsvattnet från gruvan samt eventuellt metaller från vittrat berg.

Den mängd kväve som kommer att tillföras omgivningen vid ovanjordssprängning blir jämförelsevis liten. Det uppumpade vattnet från dagbrott liksom det uppsamlade vatten som dränerat genom gråbergssupplag skall pumpas till behandlingsbassäng där oljeavskiljare skall finnas. Om vattnet innehåller ej acceptabla halter av metaller kommer kalk att tillsättas, varvid metaller fälls ut och sedimenterar i bassängen. Det uppkomna slammet insamlas och deponeras på särskild plats. Efter behandlingen kommer vattnet att översilas på myrmark för att reducera kvävehalten och halten finpartiklar, varefter det infiltreras i morän eller isälvsmaterial alternativt pumpas direkt till ytvattenrecipienten om halterna av metaller och andra ämnen är under tillåtna gränsvärden.

Buller

Verksamheten kommer att alstra buller från i första hand jordavtäckning, borrar, sprängning, krossning och tunga transporter. Bullerkällor är olika slags arbetsfordon såsom grävmaskin, hjullastare, lastbilar och dumprar samt bormaskin och krossverk. Faktorer av betydelse för ljudnivån är bullerkällornas läge, höjd, avskärmning, luftabsorption och markdämpning. Det högsta beräknade värdet 500 meter från verksamheten har beräknats till 38 dB(A).

Morän och gråbergsdeponi

Morän från jordavrymningen läggs i separata deponier i anslutning till dagbrotten samt används för eventuellt byggande av damm- och bullervallar. Viss mängd kommer senare till användning vid återställning av gruvområdet. Upplagen utformas med släntvinklar på 1:3 och fyller upp delar av låglandet norr om respektive koncession utanför riksintresset för naturvård och friluftsliv. Gråberg lagras i separata deponier belägna norr om respektive koncession. Viss del av gråberget kan senare komma till användning vid återställning av gruvområdet samt för försäljning. Släntvinklar på gråbergssupplaget blir 1:3. Upplaget kommer att ligga utanför riksintresset för naturvård och friluftsliv.

Skyddsåtgärder

För att minska olycksfallsrisken vid dagbrotten skall ett antal skyddsåtgärder vidtagas

1. Varningsskyltar skall sättas upp runt gruvområdet. Hela eller delar av dagbrotten skall stängslas in efter avslutad brytning. En jordavrymd hylla lämnas närmast dagbrottskanten. Jordslänter runt dagbrotten skall schaktas av till en lutning på 1:2. Eventuella överhäng och löst sittande stenblock skall skrotas bort. Bolaget planerar att anlägga tre skyddsvallar vid Gropabo, dels en i nordöst för skydd mot dämning av eventuellt vattenflöde från sjön Lilla Gillingen mot gruvan, dels två andra i sydöst respektive sydväst för buller och insynsskydd. Vid Mattsmyra bör eventuellt en skyddsvall byggas på sydvästra sidan om det södra dagbrottet för skydd mot Norra Svensbo.
2. Oljor och kemikalier skall hanteras med försiktighet och lagras på sådant sätt att spill och läckage undviks. Om höga metallhalter förekommer i gruvvattnet tillsätts kalk i behandlingsbassängen varvid metaller fälls ut och sedimenterar. Det slam som då uppkommer tas om hand för utvinning av eventuella metaller eller deponeras på särskilt upplag.
3. För att minimera damning kan ett antal förebyggande åtgärder vidtagas. Trafikerade vägar, lager- och produktionsytor saltas eller vattenbegjuts vid torr och blåsig väderlek. Borrtrustningen förses med stoftavskiljande filter. Regelbundna kontroller, och där så erfordras, byten av filter och övertäckningar är andra åtgärder som reducerar damningen. Användandet av moderna bulksprängmedel och optimala sprängplaner minimerar utsläppen av kväveoxider till luften. Minskade avgasutsläpp erhålls genom att en modern fordonspark och miljöanpassade bränslen används.

Tillåtlighet

Fyndigheterna i Gropabo och Mattsmyra är de bästa i landet och ligger närmast det befintliga anrikningsverket vid Kringelgruvan, varigenom miljöfördelar kan vinnas. Inget nytt anrikningsverk med sandmagasin behöver byggas. Alternativa fyndigheter finns inte.

Verksamheten vid Gropabo och Mattsmyra kommer inte att medföra några väsentliga olägenheter i omgivningen. Riksintresset Voxnadalen kommer inte att beröras i väsentlig grad av bolagets verksamhet. Avståndet från Gropabofyndigheten till sjön Lilla Gillingen och

Gillingsbäcken är 100 respektive 150 meter vilket gör att riktvärdena för buller troligen inte kan hållas men bolaget avser att bygga en skyddsvall för vatteninträngning, vilken även kommer att fungera som skydd mot buller och insyn, varför bullernivåerna troligen blir acceptabla. Avståndet till det som länsstyrelsen bedömt vara det mest skyddsvärda området för rörligt friluftsliv och naturvård, Gryckån, är 550 meter, varför ingen påverkan kommer att ske. I byn Norra Svensbo finns flera fritidshus och en permanentboende. Dessa fastigheter kan komma att beröras negativt av buller samt stenkast, varför en skyddsvall planeras att anläggas. Transporten av grafit från Gropabo föreslås ske via en nyanlagd skogsbilväg norr om Gropabo by för att undvika negativ påverkan i byn. Transporten från Mattsmyra föreslås ske via befintliga skogsbilvägar. Verksamheten bör anses tillåtlig enligt miljöskyddslagen och naturresurslagen under de förutsättningar som angivits i ansökan.

YTTRANDEN

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört i huvudsak följande. Att påbörja brytning i ett tidigare orört område innebär stora ingrepp i naturen. De aktuella områdena i Gropabo och Mattsmyra gränsar till riksintresse för såväl friluftsliv som naturvård. Länsstyrelsen anser att efterbehandlingsfrågorna är avgörande för hur områdena i Gropabo och Mattsmyra kommer att påverkas av gruvverksamheten. Länsstyrelsen befarar att verksamheten kan leda till påverkan på omgivningarna som kan innebära att skyddsvärda marker i omgivningarna förstörs. Efterbehandling av områdena kan bli mycket dyrbar. Länsstyrelsen har gjort en preliminär uppskattning av kostnaderna och funnit att den sammanlagda kostnaden för efterbehandling av Gropabo och Mattsmyra kan komma att uppgå till 8,3 respektive 9,3 mkr. Eftersom bolaget hittills inte gått med vinst befarar länsstyrelsen att problem med lönsamhet kan komma att fortsätta. Bolaget måste kunna ta kostnaden för efterbehandling och bolaget måste därför avsätta medel så att kostnaderna för efterbehandlingen täcks. Med nuvarande förutsättningar anser länsstyrelsen att tillstånd för verksamheten inte kan ges. För det fall att miljödomstolen finner det skäligt att ge tillstånd till verksamheten ger länsstyrelsen förslag på villkor för denna.

Naturinventeringar

Ur naturinventeringen, beskriven i aktbilaga 21, framgår att det vid Mattsmyra finns två värdefulla områden, delområde 1 och delområde 3. Bolaget anser att det med minimala justeringar av gränserna kan spara dessa områden, vilket länsstyrelsen ser som positivt.

Länsstyrelsen föreslår i sammanhanget följande villkor.

Moränupplaget i Mattsmyra skall placeras i enlighet med huvudförslaget (landskapsplan M 3) med den justeringen av upplagets gräns som krävs för att delområde 1 inte påverkas av upplaget.

Upplag skall alltid i första hand läggas på torra marker. Länsstyrelsen ser ogärna en minskning av antalet våtmarker. Våtmarker har stor betydelse för regleringen av näringsutflödet till sjöarna. Länsstyrelsen accepterar den höjning av upplaget som behövs för att kompensera för minskad bottenyta på upplaget. Delområde 3 i Mattsmyra (enligt Naturinventeringen) är ett synnerligen värdefullt område som länsstyrelsen är mycket angelägen om att spara. Det skall därför inte deponeras gråberg på detta område. Det är också av yttersta vikt att lakvatten från gråbergsupplaget inte förorenar eller försurar området. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Gråbergsupplaget i Mattsmyra skall placeras i enlighet med huvudförslaget (landskapsplan M 3) med en justering av upplagets gräns så att våtmarken intill Norra Småtjärnarna inte omfattas samt att delområde 3 i Naturinventeringen av Stefan Olander inte påverkas direkt eller indirekt.

I Gropabo anser länsstyrelsen att upplaget inte skall läggas på våtmarken som ansluter till Lilla Gillingen. Våtmarken sammanhänger med det myrkomplex som ligger innanför riksintressegränsen. Om massor läggs på våtmarken kommer denna att pressas ut så att området i riksintresset påverkas. Länsstyrelsen godtar i övrigt förslaget och accepterar att den vackra vitmossmynan tas i anspråk för gråbergsupplag i utbyte mot att våtmarken i det tilltänkta moränupplaget sparas. Länsstyrelsen accepterar även den höjning av upplaget som behövs för att kompensera för minskad bottenyta på upplaget. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Morän- och gråbergssupplag i Gropabo skall placeras enligt huvudförslaget med en justering av upplagets gräns så att våtmarksområdet i anslutning till Lilla Gillingen inte omfattas.

Buller

I Naturvårdsverkets Allmänna Råd avseende buller rekommenderas ett riktvärde på 40 dB(A) för rörligt friluftsliv och fritidsboende. Enligt bullerutredningen fordras minst fem meter höga bullervallar vid Gropabo och Mattsmyra. Placeringen av dessa vallar framgår av figur 1 respektive 2 i Ingemanssons bullerutredning. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Verksamheten skall bedrivas under dagtid 07 - 18. Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet skall begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiger riktvärdet 50 dB(A) och utomhus vid fritidsbostad och i områden med rörligt friluftsliv som riktvärde inte överstiger 40 dB(A).

Buller från verksamheten får inte innehålla störande impulsljud eller hörbara tonkomponenter.

Vid placering av bullerkällor skall hänsyn inte endast tas till den mest ekonomiskt gynnsamma placeringen utan även till den påverkan buller har på omgivningen. Störningen vid bostäder och i friluftsområdet skall vara så liten som möjligt.

Sprängning

Länsstyrelsen anser att de fastigheter som finns i området bör besiktigas innan gruvverksamheten påbörjas. Det kommer annars inte att vara möjligt att avgöra vilka skador som förorsakats av sprängningar och vibrationer. Länsstyrelsen anser att verksamheten inte kan bedrivas så att stenkast riskerar att träffa bostäder i området. Frågan måste vara löst innan tillstånd ges till verksamheten. Åtgärder måste också vidtas för att förhindra stenkast i friluftsområdet vid Gropabo, främst vid det vindskydd som finns vid Lilla Gillingen och omgivningen i närheten av detta. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Sprängning får inte ske så att människor i omgivningen riskerar att skadas.

Den vertikala svängningshastigheten vid bostadshus får inte överstiga 4,0 mm/s och luftstöt vågor får inte överstiga 100 pascal mätt vid bostadshus som frifältsvärde.

Damning

Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Verksamheten skall bedrivas så att olägenheter i form av damning och nedskräpning inte uppkommer.

Transporter

Bolaget har föreslagit att ny väg dras över Långsjömyran - Sandsjömyran till Gropabo. Länsstyrelsen beskriver myren som en ovanlig myrtyp med värdefullt fågelliv. I naturinventeringen föreslås en annan sträckning. Länsstyrelsen anser att den viktigaste vägsträckan är den som går över Sandsjömyran och anser att bolagets modifierade förslag är godtagbart. Att som i naturinventeringen föreslå en sträckning som innebär att vägen kommer närmare bebyggelse kan vara olämpligt. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Vägsträckningen från Gropabo till väg 296 skall vad beträffar Sandsjömyran göras enligt det förslag som finns i Naturinventeringen av Stefan Olander.

Avfall

Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Bolaget skall upprätta en avfallsplan i vilken det redovisas vilka avfall som uppkommer i verksamheten samt vilka åtgärder bolaget avser att vidta för att minska avfallet. Syftet med planen skall vara att minska avfallet så långt det är möjligt samt att sortera resterande avfall i lämpliga fraktioner, så att omhändertagande och eventuell återanvändning, återvinning eller förbränning underlättas.

Kemiska produkter och farligt avfall skall hanteras på ett sådant sätt att spill och läckage inte kan förorena mark eller vatten.

Vatten

Länsstyrelsen anser att frågorna om rening av vatten kan avgöras i ett provotidsförfarande. Under provotiden bör följande riktvärden för utsläpp till recipient tillämpas:

- zink, koppar, bly, krom, arsenik < 0,5 mg/l
- nitrit och nitratkväve < 4 mg/l
- $6,5 > \text{pH} < 9,0$.
- kadmium < 0,1 mg/l

Slam och olja skall avskiljas från vattnet. Vilken reningsutrustning som krävs för detta och de halter som kan tillåtas gå till recipient under provotiden bör vara en fråga som kan överlåtas till tillsynsmyndigheten. Frågan om översilning skall ingå i provotidsredovisningen. Länsstyrelsen anser att bolaget skall samråda med länsstyrelsen under provotiden. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

När områden i Mattsmyra töms på vatten skall detta göras på ett sätt så att grumling och materialtransport blir så liten som möjligt.

Diken i vilket förorenat vatten skall ledas skall vara täta.

Rent vatten i avskärande diken skall inte blandas med förorenat vatten.

Invallningen vid Gropabo

Länsstyrelsen har redan i samband med bearbetningskoncessionen diskuterat intrånget i riksintresset för friluftsliv. En viss inskränkning av området godtogs av länsstyrelsen. Nu vill bolaget göra ytterligare intrång i området genom att lägga bullervallen utanför koncessionsgränsen. Vallen kommer att bli hög och ligga mycket nära den mycket fina del av området vid sjön Lilla Gillingen där en rastkoja finns uppsatt. Länsstyrelsen finner att detta inkräktar på riksintresset på ett oacceptabelt sätt. Länsstyrelsen föreslår följande villkor.

Vallen vid Gropabo vid sjön Gillingen skall uppföras innanför koncessionsområdets gräns.

Naturvårdsverket har anfört följande. Naturvårdsverket stöder länsstyrelsens yttrande. Verket anser i likhet med länsstyrelsen att det saknas underlag för att uppskatta kostnaderna för den framtida efterbehandlingen. Naturvårdsverket stöder länsstyrelsen uppskattning som grundas på praktikfall. Vad gäller lönsamheten i Woxna Graphite AB (WGAB) och moderbolaget Tricorona AB har Naturvårdsverket synpunkter. Enligt årsredovisningen 1999 för Tricorona Mineral AB startade WGAB brytning av grafit 1996. Verksamheten har ännu inte varit lönsam. Rörelseresultatet 1999 för Tricorona som i huvudsak gäller WGAB redovisar summa intäkter på 13,5 mkr och summa kostnader på 37,5 mkr d v s en förlust på 24 mkr. Enligt årsredovisningen innehåller Kringelgruvan malmreserver på 4,5 miljoner ton med 11,9 % grafit, Mattsmyra 2,2 ton med 8,9 % grafit samt Gropabo 2,0 miljoner ton med 6,9 % grafit. Med den ansökta produktionsvolymen 125 000 ton/år innehåller Kringelgruvan ensam malmreserver för ytterligare dagbrott utöver Kringelgruvan inom överskådlig tid med de belastningar på miljön som detta medför och framtida risker för konkurs och höga kostnader för efterbehandling. Naturvårdsverket anser därför att bolagets ansökan inte bör beviljas.

Ovanåkers kommun har tillstyrkt ansökan samt uppgivit att företaget ur näringslivsperspektiv är en tillgång för kommunen. Beträffande miljökraven har kommunen anfört i huvudsak följande. Gruvverksamheten i Mattsmyra och Gropabo kommer att ske i ett tidigare orört område och berör delvis riksintresset för naturvård och friluftsliv. Exploateringen av grafitfyndigheten måste därför genomföras med stort hänsynstagande till bevarandet av den angränsande värdefulla naturen i området. Påverkan på naturen kommer framförallt att ske genom risk för vattenföroreningar i form av gruvvatten och lakvatten från upplag av sk gråberg. Svavelhaltigt sidoberg kommer att ingå i gråbergsupplagen. Tillförsel av syre och vatten medför vittring av berget och den syra som bildas kan lösa ut metaller som transporteras bort med lakvattnet. Gråbergsupplagen kommer för all framtid att finnas kvar och det är därför mycket viktigt att skyddsvärda marker och vattendrag inte på sikt riskerar att påverkas negativt. Kommunen förutsätter att morän- och gråbergsupplaget i Mattsmyra

skall placeras enligt redovisningen i landskapsplanen M 3 samt att delområdena 1 och 3 i Olanders kompletterande naturinventering kommer att bevaras enligt förslaget i aktbilaga 21.

Enskilda personer, ägare eller delägare av fastigheter i Gropabo eller Norra Svensbo, samt Voxna norra fiskevårdsområdesförening har avgivit yttranden. Samtliga har avstyrkt bifall till ansökan.

Fiskeriverket, Utredningskontoret i Härnösand har anfört i huvudsak följande. De planerade gruvorna i Gropabo och Mattsmyra ligger inom avrinningsområdet för Gryckåns vattensystem. Gryckån utgör det näst största biflödet till Voxnan. För gruvan vid Gropabo kommer den primära ytvattenrecipienten att bli Vintrabäcken och vid Mattsmyragruvan blir den primära ytvattenrecipienten Småttjärnsbäcken. Båda bäckarna mynnar direkt i Gryckån. Vid Gropabo ligger koncessionsgränsen mycket nära sjön Lilla Gillingen och dess utlopp, Gillingsbäcken, som utgör en del av Gryckåns huvudfåra. Fisket i Gryckåns vattensystem förvaltas av Voxna norra fiskevårdsområdesförening och upplåts till allmänheten genom försäljning av fiskekort. I berört vattensystem finns bl a bestånd av öring, harr, kräfter och flodpärlmussla. I Gryckån bedrivs sportfiske efter harr och öring. Ovanåkers kommun upprättade 1994 en fiskeplan över kommunens fiskevatten. I fiskeplanen bedömdes Gryckåns vattensystem vara värdefullt för fiske och friluftsliv. För att öka potentialen som fiskevatten och förbättra möjligheterna för fiskvandring och naturlig reproduktion av harr och öring föreslogs åtgärder som flottledsåterställningar, utläggande av lekgrus och anläggande av fiskvägar. I samband med arbeten för att anlägga gruvorna samt driften av dem kommer påverkan på vatten att ske i Gryckåns vattensystem enligt följande.

1. Grumlingar. Vid anläggande av gruvorna och tillfartsvägar över vattendrag till gruvområdena kommer grumlingar i vatten att uppstå.
2. Metaller. Enligt ansökan kan zink, koppar, bly, krom, kadmium och arsenik komma att lakas ur och ingå i processvattnet.
3. Försurning. Vid gruvorna innehåller sidoberget lite kalk och har därmed dålig förmåga att neutralisera den syra som bildas vid vittringen av bergmassorna.

4. Kväve. Det vatten som dräneras genom gråbergsupplag kommer att innehålla förhöjda halter av kväveföreningar, i första hand nitrater, från sprängmedel.
5. Olja. Oljerester från fordon och maskiner finns i bergmassorna och kommer att följa med i processvattnet.

Gryckåns vattensystem är av stort värde för sportfiske och friluftsliv i Ovanåkers kommun. Stora insatser har gjorts i fråga om åtgärder för att gynna reproduktion och vandringsmöjligheter för bestånden av harr och öring. Fiskeriverket anser att villkoren för att bedriva gruvverksamhet i dessa områden skall vara förenade med ett omfattande kontrollprogram. I ett sådant kontrollprogram bör det förutom analyser av vattenkemi också ingå elfiskeundersökningar i Gryckån och i de mindre vattendragen samt metallanalyser på fisk. Dessa undersökningar bör utföras innan arbetena vid gruvan påbörjas och sedan ingå i det löpande kontrollprogrammet. Fiskeriverket anser att kontrollprogrammet måste utformas så att förändringar av metallhalter och pH-värde i processvattnet snabbt kan detekteras och åtgärdas genom tillsättning av kalk. Fiskeriverket föreslår följande åtgärder som skydd och kompensation för skada på allmänt fiskeintresse.

1. Det gruv- och processvatten som skall pumpas bort från gruvorna får inte släppas ut i ytvattenrecipienterna utan att passera de behandlingsanläggningar som finns redovisade i ansökan. Vidare skall sökanden dimensionera dessa anläggningar för de flöden med variationer som kan uppstå under året.
2. Vid anläggande och drift av gruvan vid Gropabo kommer en invallning att ske intill koncessionsgränsen ner mot Lilla Gillingen och den nedströms belägna Gillingsbäcken. Fiskeriverket vill påpeka vikten av att invallningen utförs på sådant sätt att inget läckage av slam och processvatten kan ske från gruvområdet till Lilla Gillingen.
3. Elfiskeundersökningar skall utföras före det att arbetena påbörjas och därefter som en del av det löpande kontrollprogrammet.
4. Analys av metallhalter i fisk i berörda vattendrag skall utföras före det att arbetena påbörjas och därefter som en del av det löpande kontrollprogrammet.
5. Kontrollprogrammet bör fortgå under 5 år efter det att brytningen avslutats vid gruvorna.

6. Det slam som tas om hand för utvinning av metaller eller deponering på särskilda upplag skall förvaras på sådant sätt att läckage till närliggande vatten inte kan ske.
7. Åtgärder i kontrollprogrammet bör till en början gälla provisoriskt och fastställas efter vunna erfarenheter. Föreslagna reningsåtgärder för vatten bör sättas på provotid. Det bör också gälla de skador som kan uppkomma på fiskbestånden i berörda vattendrag.
8. Kompensationsåtgärder samt eventuell ersättning för skada på allmänt fiskeintresse bör bestämmas i samband med att slutliga villkor för verksamheten fastställs.

MILJÖDOMSTOLENS SKÄL

Ansökan om brytning av grafitmalm i Gropabo och Mattsmyra gjordes i december 1998. Mål som har inletts före miljöbalkens ikraftträdande den 1 januari 1999 skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser, om det inte följer något annat av miljöbalken. Denna ansökan skall således i sak prövas enligt miljöskyddslagen i dess lydelse vid tidpunkten för ansökans ingivande.

I 4 § miljöskyddslagen stadgas att för miljöfarlig verksamhet skall väljas sådan plats att ändamålet kan vinnas med minsta intrång och olägenhet utan oskäligen kostnad. Vad gäller gruvornas lokalisering är platserna för brytning givna. I 4 a § 2 st samma lag stadgas att lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m m (NRL) skall tillämpas vid prövning av miljöfarlig verksamhet. I 6 § 2 st NRL stadgas att områden som är av riksintresse för naturvården och friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön. I 7 § 2 st NRL stadgas att områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa. Området längs Voxnadalen och Gryckån samt Gillingsbäcken är klassat som riksintresse för naturvård och friluftsliv. Grafitfyndigheterna har också klassats som riksintresse. Sistnämnda områden är små i jämförelse med det område som klassats som riksintresse för naturvård och friluftsliv. I koncessionsärendet har koncessionsområdet inskränkts för att inte kollidera med intresset för naturvård och friluftsliv. Den överlappning av intressena som sker på två ställen måste betraktas som marginell och medför inte någon betydande förlust från naturvårdssynpunkt. Med beaktande av innehållet i miljökonsekvensbeskrivningarna och de iakttagelser som gjorts i samband med syn på platserna, gör

miljödomstolen den bedömningen att de båda intressena inte är oförenliga. Miljödomstolen anser att koncessionsområdena är lämpliga för gruvbrytning och att olägenheterna av verksamheten kan begränsas till acceptabla nivåer om tillståndet förenas med lämpliga villkor om skyddsåtgärder. Ansökan strider därför inte mot 4 § miljöskyddslagen eller mot bestämmelserna i NRL.

Den planerade gruvverksamheten strider inte heller mot detaljplan eller områdesbestämmelser.

Länsstyrelsen har uttryckt stor oro för att behövliga efterbehandlingsåtgärder inte skall komma till stånd när gruvverksamheten upphör. Länsstyrelsen har beräknat att kostnaderna för sådana åtgärder i Gropabo och Mattsmyra kan komma att uppgå till 8,3 respektive 9,3 mkr. Länsstyrelsen har därför ansett att bolaget bör ställa ekonomisk säkerhet för kostnader för efterbehandlingsåtgärder.

Av 5 § miljöskyddslagen framgår att skyldigheten att avhjälpa olägenheter kvarstår även efter det att verksamheten har upphört. Som garanti för att framtida kostnader för efterbehandlingsåtgärder blir täckta, har det i 16 kap 3 § miljöbalken införts en möjlighet för prövningsmyndigheten att göra tillståndet beroende av att verksamhetsutövaren ställer säkerhet för sådana kostnader för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. I miljöskyddslagen saknas sådana bestämmelser om ekonomisk säkerhet, i följd varav krav på ekonomisk säkerhet för kostnader för efterbehandling inte kan ställas i högre utsträckning än vad bolaget åtagit sig. Dock skulle verksamheten kunna vara otillåtlig enligt 5 § miljöskyddslagen om det är uppenbart att bolaget inte kommer att kunna ta det ekonomiska ansvaret för att tillfredsställande återställningsåtgärder blir utförda när verksamheten upphör. Domstolen skall enligt miljöskyddslagen inte göra någon ekonomisk utvärdering av sökandens projekt. Emellertid har det under handläggningen av målet inte framkommit sådana omständigheter att det finns anledning att befara att lönsamheten av verksamheten inte kommer att medge åtgärder för efterbehandling. Miljödomstolen gör vidare den bedömningen att den säkerhet som bolaget åtagit sig att ställa ut över den säkerhet som skall ställas enligt Bergsstatens beslut är tillräckligt stor för att säkerställa att kostnaderna för efterbehandling av gruvområdena kommer att kunna täckas.

Vissa efterbehandlingsåtgärder kan och bör utföras redan under verksamhetsperioden varvid kostnaderna härför innefattas i den löpande gruvverksamheten och således inte behöver täckas av ställda säkerheter annat än till den del som länsstyrelsen kan godkänna.

Miljödomstolen finner sammantaget att den ansökta verksamheten är tillåtlig enligt bestämmelserna i miljöskyddslagen och naturresurslagen.

De olägenheter som kan förutses av gruvverksamheten är främst påverkan på recipienten av metaller och suspenderade ämnen från gruvvattnet och lakvattnet från gråbergsdeponierna. Miljödomstolen bedömer dock att dessa olägenheter kan avhjälpas genom skyddsåtgärder innan vattnet släpps ut till recipienten. Slutlig utformning av sådana åtgärder skall fastställas efter det utredningsuppdraget redovisats.

Vilka slutliga villkor som skall gälla för utsläpp av gruv- och dräneringsvatten till recipient bör lämpligen uppskjutas till dess erfarenhet av verksamheten vunnits. Tills vidare skall lämpliga provisoriska föreskrifter gälla. Parterna är överens om de högsta halter av metaller, m m, i avloppsvattnet vid utsläppspunkten före eventuell infiltration till marken och som skall gälla under provotiden. Under provotiden skall sökanden i samråd med länsstyrelsen och fiskeriverket utreda frågan närmare.

Frågan om buller kan avgöras slutligt eftersom det inte finns skäl att ställa andra krav än de som fastställts av naturvårdsverket som riktlinjer för nyetablerad industri. Som angivits i ansökan kan det bli nödvändigt att anlägga bullervallar för att värdena skall kunna innehållas. Bullervärden för kvällar, nätter, sön- och helgdagar behöver inte bestämmas eftersom gruvverksamhet inte skall pågå då.

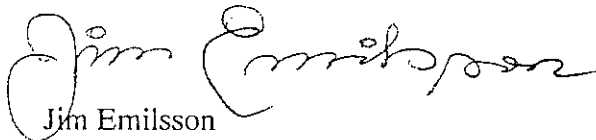
När verksamheten startat kan det visa sig att andra skyddsåtgärder behövs. Länsstyrelsen skall därför äga rätt att besluta om ytterligare skyddsåtgärder beträffande sprängning, transporter och efterbehandling av gruvområdena.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagandeskrift senast den 13 mars 2002 ställd till

Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen

På miljödomstolens vägnar

Jim Emilsson

I avgörandet (enhälligt) har deltagit chefsrådmannen Jim Emilsson, miljörådet Inge Bodin
samt sakkunnigledamöterna Knut Lundstedt och Håkan Hamrelius

M 133-99
Akribil 75

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT, MILJÖDOMSTOLEN, har den
20 februari 2002 meddelat deldom i mål nr M 133-99 angående ansökan
av Woxna Graphite Aktiebolag om tillstånd enligt miljöskyddslagen för
gruvdrift på fastigheterna Gropabo 4:1 och Norra Svensbo 14:1 i Ovanåkers
kommun, Gävleborgs län. Deldomen finns tillgänglig hos miljödomstolen
och hos aktförvararen EE, Ovanåkers kommun, Långgatan 24,
828 80 EDSBYN, tel 0271-570 00.

Östersund 2002-02-20

Miljödomstolen